

Nieć, Grzegorz

"Prasa lwowska ze zbiorów Lecha Kokocińskiego : warszawskiego bibliofila i kolekcjonera" : wystawa towarzysząca IX Międzynarodowej Konferencji Naukowej Kraków-Lwów w dniach 21-23 listopada 2007 r. : Książki, czasopisma, biblioteki XIX i XX wieku

---

Rocznik Historii Prasy Polskiej 10/2(20), 343-347

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Grzegorz
NIEĆ

**Prasa lwowska ze zbiorów
Lecha Kokocińskiego — warszawskiego
bibliofila i kolekcjonera**

Wystawa towarzysząca IX Międzynarodowej
Konferencji Naukowej Kraków–Lwów
w dniach 21–23 listopada 2007 r.: Książki,
czasopisma, biblioteki XIX i XX wieku

**Lvovian Press from the Collection of Lech Kokociński —
the Bibliophile and Collector from Warsaw**
The Exhibition Accompanying the 9th International Conference:
Kraków–Lvov: Books, Periodicals, Libraries in XIXth
and XXth Century, 21st–23rd November 2007

Organizowane przez Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Akademii Pedagogicznej im. KEN w Krakowie konferencje naukowe Kraków–Lwów mają już swoją ponad dwudziestoletnią tradycję i cieszą się zasłużoną renomą. Organizatorom udaje się za każdym razem sprowadzić spore grono naukowców z całego kraju oraz zagranicy, których zainteresowania badawcze obejmują Kraków i Lwów — ważne ośrodki kultury, nie tylko przecież polskiej. Konferencjom towarzyszą imprezy uzupełniające i wzbogacające program, takie jak wystawy i promocje. W tym roku jednak mieliśmy do czynienia z wydarzeniem szczególnym, pod względem treści i rozmiaru przedsięwzięcia, jakim była bez wątpienia wystawa pt. „Prasa lwowska w kolekcji Lecha Kokocińskiego — warszawskiego bibliofila i kolekcjonera”.

Przez długie lata nie można było w sposób nieskrepowany i, co za tym idzie, należyty uprawiać badania oraz szeroko pojęte miłośnictwa Lwowa. Zatem, poważną i trudną do przecenienia rolę w tej dziedzinie odegrały wszelkie prywatne inicjatywy, szczególnie zaś indywidualni kolekcjonerzy z pasją i konsekwentnie gromadzący pamiątki oraz świadectwa dokumentujące historię i kulturę polskiego Lwowa. Wśród nich miejsce niepoślednie zajmuje Lech Kokociński — warszawski bibliofil i kolekcjoner pochodzący z Wielkopolski.

Lech Kokociński (urodzony w 1944 roku w Radomiu) pochodzi z rodziny od wieków zamieszkującej w Kępnie. Dziadek Waclaw (1886–1965) — działacz narodowy, członek i prezes oddziału Sokoła w Kępnie, powstaniec wielkopolski, społecznik (także

burmistrz i starosta kępiński), a przede wszystkim wybitny regionalista¹ oraz ojciec Henryk (1919–1973) byli bibliofilami i kolekcjonerami. Obaj też utrzymywali ożywione kontakty ze środowiskiem uczonych-humanistów z Poznania i Wrocławia.

Zbieracki bakcyl zaszczipiony w rodzinnym domu rozwijał się w nim od najmłodszych lat w ramach Oddziału Wielkopolskiego Towarzystwa Kulturalnego w Kępnie, którego był przez pewien okres prezesem. W początkowym okresie swojej działalności kolekcjonerskiej skupił się przede wszystkim na numizmatyce (monety, banknoty, rękopisy, dokumenty i starodruki numizmatyczne, szczególnie falsyfikaty); a także medale i plakiety, ordery i odznaczenia oraz odznaki wraz z dokumentacją), stając się z czasem ogólnopolskim i międzynarodowym ekspertem w tej dziedzinie. Od 1962 roku działał w Polskim Towarzystwie Archeologicznym i Numizmatycznym (od 1984 przewodniczył Komisji Numizmatycznej tej organizacji, a od 1987 roku pełnił funkcję jego ostatniego prezesa). Następnie był twórcą i pierwszym, wieloletnim prezesem Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego założonego w 1991 roku; dzisiaj jest jego honorowym prezesem. Zainteresowania Lecha Kokocińskiego numizmatyką znalazły odzwierciedlenie w jego działalności popularyzatorskiej i naukowej, m.in. publikował na łamach „Biuletynu Numizmatycznego”, w którego Komitecie Redakcyjnym zasiadał przez wiele lat. Wydał także bogato ilustrowany album pt. *Pieniądz papierowy na ziemiach polskich* (Warszawa 1996 i następne dwa wydania), zawierający kilkaset ilustracji eksponatów pochodzących z własnej kolekcji (w dużej mierze rzadkich).

Znaczące kolekcje — zgromadzone i opracowane w ciągu lat — przekazał Lech Kokociński placówkom muzealnym w Polsce. Szerokim echem odbiły się między innymi darowizny na rzecz Zamku Królewskiego w Warszawie, Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego, Archiwum Kapituły Krakowskiej, Archiwum Akt Dawnych w Warszawie, Muzeum Hutten-Czapskich i Muzeum Narodowego w Krakowie².

Szczególną dziedziną zainteresowań kolekcjonerskich Lecha Kokocińskiego jest szeroko pojęte bibliofilstwo, albowiem obejmuje ono książkę, ekslibris, druk ulotny, prasę oraz wszelkiego rodzaju wydawnictwa i dokumenty dotyczące książki, ruchu wydawniczego i bibliofilskiego, bibliologii itp., w tym także medale, plakiety i odznaki wybijane z okazji różnego rodzaju zjazdów, rocznic i jubileuszy instytucji, środowisk oraz osób związanych z książką i prasą. Wiąże się to z działalnością L. Kokocińskiego w Towarzystwie Bibliofilów Polskich, m.in. wystawa pt. *Towarzystwo Bibliofilów Polskich w Warszawie 1921–2006. Tradycja i współczesność z okazji jubileuszu TBP*³ przygotowana została dzięki udostępnieniu jego kolekcji. Niebagatelny jest także,

---

¹ F. Gruszka, H. Tyszkiewicz, *Katolicka nekropolia w Kępnie*, Kępno 1994, s. 42–43; *Czy wiesz kto to jest? Uzupełnienia i sprostowania*, red. S. Łoza, Warszawa [1939] 1984 (reprint egzemplarza korektorskiego przygotowanej lecz niewydanej w 1939 r. książki), s. 145.

² Por. m.in.: *Aleksander Gięsztor (1916–1999). In quinti anniversarii mortis. Dokumenty, fotografie, pamiątki ze zbiorów Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego. Katalog wystawy, Collegium Maius 15 września–15 października 2004 roku*, Kraków 2004, s. 4 i nast. *Memoriae donatorum. W hołdzie ofiarodawcom. Gabinet Numizmatyczny Muzeum Narodowego w Krakowie*, red. J. Popielska, Kraków 2004, s. 72–74.

³ *Towarzystwo Bibliofilów Polskich w Warszawie 1921–2006. Tradycja i współczesność. Wystawa autorska ze zbiorów Lecha Kokocińskiego zorganizowana w ramach obchodów 85-lecia TBP w Muzeum Historycznym m.st. Warszawy, 24 października–19 listopada 2006 r.*, oprac. R. Nowoszewski, L. Kokociński, Warszawa 2006.

ściśle związany z bibliofilstwem, zbiór opraw — nierzadko dzieł znanych intrologatorów dawnych i współczesnych.

Znakomita część przedmiotów zgromadzonych przez Lecha Kokocińskiego jest związana tematycznie ze Lwowem (historią miasta, kulturą, życiem codziennym) i obejmuje nierzadko unikalne i jedyne w swoim rodzaju przedmioty, często niepowtarzalne. Znalazły się tam także kolekcje lub pokaźne ich części znanych zbieraczy oraz bibliofilów lwowskich (i nie tylko), takich jak Aleksander Czołowski, Rudolf Mękicki, Mieczysław Opalek. Wiele eksponatów pochodzi z różnych instytucji, które przestały istnieć, a ich zbiory w wyniku wojny uległy rozproszeniu⁴.

Istotnym elementem lwowskiej kolekcji Lecha Kokocińskiego jest prasa lwowska — roczniki i egzemplarze gazet i czasopism od XVIII wieku, a także inne publikacje i dokumenty związane z działalnością redakcji oraz wydawnictw, życiem dziennikarskiego środowiska. Zaprezentowane na wystawie eksponaty stanowią zaledwie trzecią część całości zbioru; organizatorzy byli zatem zmuszeni dokonać wyboru, przy całej świadomości wartości i atrakcyjności przedmiotów, które pominieli.

Koncepcja ekspozycji, jaką przygotowano na IX Międzynarodową Konferencję Kraków–Lwów, jest autorska i wyszła w całości od posiadacza zaprezentowanych zabytków. W zamyśle swoim przedstawiała z jednej strony chronologiczny zarys dziejów lwowskiej prasy, a z drugiej — jej formalne i tematyczne bogactwo. Aliści, zaznaczyć należy, że wiele eksponatów mogłoby się znaleźć w kilku działach, ilustrując za każdym razem inny aspekt historii lwowskiego czasopiśmiennictwa.

W siedemnastu gablotach zgromadzono prawie 250 obiektów, które zostały szczegółowo opisane w katalogu opracowanym przez Lecha Kokocińskiego oraz piszącego te słowa i zaopatrzonym w obszerny szkic Jerzego Jarowieckiego pt. *Lwowski ośrodek prasowy XVIII–XX wieku*⁵.

Pierwsza gablota poświęcona była w całości „Gazecie Lwowskiej” i jej dodatkom; druga, zatytułowana *Czasopisma lwowskie końca XVIII wieku i pierwszej połowy XIX wieku* przedstawiała imponujące i godne pozazdroszczenia dwa roczniki „Dziennika Patryotycznych Polityków w Lwowie” (1795–1798) oraz komplety „Pamiętnika Lwowskiego” (1816–1819), „Pszczoły Polskiej” (1820) i „Pamiętnika Galicyjskiego” (1821) wraz w niezwykle rzadko spotykanymi litografiami, a także słynne almanachy lwowskie pierwszej połowy XIX wieku, m.in.: *Pamiętnik Narodowy* (1827), *Haliczanin* (1830), *Polihymnia* (1827–1828), *Stawianin* (1837), *Dniestrzanka* (1841) oraz czasopisma: „Przyjaciel Dzieci” (1848–1852), „Rozprawy ck Galicyjskiego Towarzystwa Gospodarskiego” (1846–1862) i inne. Trzecia z gablot ukazywała dzieje i rozwój Czasopism Ossolineum; czwarta zaś poświęcona była w całości Ludwikowi Zielińskiemu (1808–1873) — redaktorowi i wydawcy „Lwowianina” (1835–1842), księgarzowi i kolekcjonerowi, redagowanemu przez niego periodykowi, dziełom literackim i działalnościami na polu heraldyki. Znalazły się tam także rękopisy oraz pisma polemiczne kryty-

⁴ Lwowska kolekcja wchodząca w skład zbiorów Lecha Kokocińskiego została szerzej omówiona w przedstawionym przeze mnie na Konferencji referacie pt. *Lwowianina w Kolekcji Lecha Kokocińskiego — warszawskiego bibliofila i kolekcjonera*, który niebawem ukaże się drukiem.

⁵ *Prasa polska we Lwowie ze zbiorów Lecha Kokocińskiego — warszawskiego bibliofila i kolekcjonera. Katalog wystawy towarzyszącej IX Międzynarodowej Konferencji Naukowej Kraków–Lwów: książki, czasopisma, biblioteki*, oprac. L. Kokociński, G. Nieć, Kraków 2007.

ków działalności tego niezwykle ciekawego, rzutkiego i budzącego zawiść oraz liczne kontrowersje człowieka.

Kolejne gabloty poświęcone były dziejom prasy lwowskiej ujętym chronologicznie: Prasa Wiosny Ludów 1848 oraz czasopisma lwowskie drugiej połowy XIX wieku i początku XX wieku; osobne miejsce zajęły egzemplarze gazet z okresu I wojny światowej i walk polsko-ukraińskich o Lwów, reprezentujące obie strony konfliktu. Następnie obejrzyć było można szereg ekspozycji tematycznych:

- prasa patriotyczna i niepodległościowa (tutaj na uwagę szczególną zasługuje „Orle” [1889–1891], wydawnictwo konspiracyjne, litografowane); Czasopisma organizacji militarnych — od „Strzelca” z 1914 r. poprzez „Rotę” (1919) i „Placówkę” (1919) do „Rezerwisty” (1934–1937);
- czasopisma literackie i kulturalne, pośród których znalazły się także rzadko spotykane albumy Koła Literacko-artystycznego we Lwowie, efemerydy w rodzaju „Szopena” (1932) wraz z pismem skierowanym do nielicznej grupy prenumeratorów oznajmiającym fiasko inicjatywy oraz komplet ambitnego periodyku, jakim był miesięcznik „Kultura Lwowa” (1932–1934);
- periodyki naukowe, które stanowią bogaty rozdział dziejów lwowskiego czasopiśmiennictwa i nierzadko ukazywały się przez dziesięciolecia, jak chociażby „Kosmos” (1876–1939), ba, kontynuowane są z powodzeniem po dziś dzień — „Kwartalnik Historyczny” (od 1887), „Lud” (od 1895), czy wreszcie „Pamiętnik Literacki” (od 1903);
- czasopisma akademickie i młodzieżowe („Życie Techniczne”, „Dyszel w Głowie”);
- czasopisma oświatowe oraz szkolne dla dzieci i młodzieży, wśród których znalazły się unikatowe egzemplarze szkolnych gazetek;
- czasopisma lwowskich korporacji i organizacji oraz hobbystyczne, jak chociażby „Światło Zagrobowe. Dziennik Spirytystyczny...” (1869) — komplet wydawnictwa! „Krótkofalowiec Polski” (1929–1939), „Przegląd Kucharski” (1898–1901);
- czasopisma zawodowe i korporacyjne, od szacownych i posiadających długą tradycję, jak „Rolnik” (1867–1919), do niedługo wychodzących i wąsko specjalistycznych, jak chociażby „Kanarek i Płactwo Drobne Śpiewające” (1929–1932).

Wystawę złożoną przede wszystkim z pojedynczych numerów, roczników i nierzadko kompletów czasopism dopełniały liczne dokumenty, rękopisy, zdjęcia, ryciny, medale i odznaki związane z tematem. Można było zatem obejrzyć m.in. liczne portrety, wizytówki (m.in. Bronisława Gubrynowicza, Ludwika Bernackiego), autografy wspomnianego wcześniej Ludwika Zielińskiego, Wilhelma Bruchnalskiego, Juliusza Kleinera i innych; pisma, broszury ulotne i książki (m.in. *Lwów po inwazji rosyjskiej — wrzesień–grudzień 1914. Opowiadanie naocznego świadka*, Wien 1914 — zawierający obszerny opis przedstawiający prasę lwowską tego okresu); prospekty wydawnicze, prenumeraty i rachunki (m.in.: Karta prenumeracyjna wystawiona we Lwowie 23 lutego 1842 roku przez księgarza Jana Milikowskiego (1781–1866) dla ks. Heleny Ponińskiej na prenumeratę „Tygodnika Literackiego”); odznaki uczniów lwowskich szkół średnich, obrońców Lwowa; medal Galicyjskiego Towarzystwa Gospodarskiego we Lwowie — „Dobrze Zasłużonemu” 1849; pamiątkową odznakę I Zjazdu Literatów i Dziennikarzy Polskich we Lwowie (1892) i wiele innych unikalnych eksponatów, które — co zasługuje na szczególne podkreślenie — są w stanie idealnym, nierzadko poddane zostały żmudnym i kosztownym zabiegom konserwatorskim.

Wystawa została przyjęta z wielkim zainteresowaniem przez uczestników Konferencji, którzy w ciągu obrad nierzadko nawiązywali do poszczególnych elementów ekspozycji korespondujących z tematami wystąpień — stanowiły one ich uzupełnienie i ilustrację. Można też przypuszczać, że wielu spośród oglądających w twórczy sposób zostało zainspirowanych.

Nie pierwsza to wystawa zorganizowana przez tego wybitnego kolekcjonera, aktywnego — jak już wcześniej zaznaczyłem — także na polu badawczym. Nie jedyny też to przykład, jak cenne dla historii i kultury narodu dobra zostały zgromadzone, ocalone oraz przechowane przez pasjonatów i zbieraczy dla przyszłych pokoleń, stanowiąc niebagatelne uzupełnienie zbiorów archiwalnych, muzealnych oraz bibliotecznych; jak twórcza i owocna może być współpraca środowisk naukowych z kolekcjonerskimi.